

Malaysia đã có sự thay đổi ngoạn mục về chính sách đối với Trung Quốc sau khi Mahathir lên nắm quyền. Cách hành xử khôn khéo của chính quyền Mahathir đã chứng minh tầm quan trọng của chủ nghĩa thực dụng, chính sách ngoại giao, và một chút không khoan nhượng, là điều không thể xem nhẹ. Đây cũng là bài học tham khảo quan trọng cho các nước khác trong quan hệ với Trung Quốc.

Trung Quốc và Malaysia có chung lịch sử thương mại, văn hóa và nhập cư đến hơn 1.000 năm, trực tiếp kết nối với nhau bằng các tuyến đường biển Con đường T qua các trên Biển Đông.

Ngày nay, mối quan hệ giữa hai nước dựa trên các nền tảng thương mại, đầu tư và du lịch. Trung Quốc là đối tác thương mại lớn nhất của Malaysia trong hơn một thập kỷ qua, còn Malaysia là đối tác thương mại lớn thứ ba của Trung Quốc tại châu Á, chỉ sau Nhật Bản và Hàn Quốc. Trung Quốc đã đầu tư 4,75 tỷ USD trong năm ngoái và 43,8 tỷ USD trong 10 năm qua. Lượng khách du lịch của Trung Quốc đến Malaysia năm ngoái đã đạt đến gần 3 triệu người.

Bây giờ qua, dười thời Tng bí th Tp Cn Bình, mọt người theo ch nghĩa Mao Trch ông ki u mội vói t m nhìn v mọt s khôi phc đt nước Trung Hoa v đ, Trung Quốc đang khng đnh l i v th của mình trên th gi. Tp Cn Bình đã chú trng vào các ho t đng của chính ph nhm m rng thng m, đầu tư, công ngh và văn hóa bằng mọt s hi n di n quân s thích đáng trên kh p th gi nhm theo đui cái mà ông qung bá là Gi c mng Trung Hoa.

Chính phủ đáng h th n và hi n đã b l t đ c của Liên minh M t tr n Qu c gia do Thủ tng Malaysia Najib Razak lãnh đ o đã nhi t tình theo đui các sáng ki n của Trung Quốc, ký kết mọt s l ng l n ch a tng có các đ án, bao g m ng s t cao t c Kuala Lumpur-Singapore, phát tri n Cng Melaka Gateway, m rng Cng Kuala Linggi, m t Công viên Công ngh Xanh t i Pekan, quê h ng của Najib, m t nhà máy mê-ta-non t i Sarawak và ng d n Khí đ t liên Sabah. Trung Quốc đã b b t ng khi Liên minh Pakatan Rakyat của Thủ tng Mahathir Mohamad đánh b i Najib trong cu c tng tuy n c, và đã đ m t m t liên minh thân c n vào tay Mahathir, ng người luôn v n đng m nh m ch ng l i các kho n đ u t n nước ngoài t Trung Quốc.

Ngay sau cu c b u c, Mahathir đã đ t ng t h y ho c t m hoãn m t lo t đ án của Trung Quốc và c n tr đ án Forest City (thành ph sinh thái thông minh) khi tuyên b s không cung c p th th c cho các ch s h u ng người nước ngoài trong đ án này.

Người v i Trung Quốc, Mahathir ban đ u có v là m t v n đ nan gi. V th tng b c tr c trong m t chuy n công du Philippines đã c nh báo Tng thng Rodrigo

Duterte vẫn việc rơi vào bẫy này. Mọi đây, Malaysia còn tích thu 240 triệu USD từ tài khoản ngân hàng của một nhà thầu cung cấp đường ống dẫn, người Trung Quốc, có quan hệ với nhà nước do “không hoàn thành công việc”.

Nhiều nhà bình luận đã gọi đường thái này của ông Mahathir là một đòn đáp trả Trung Quốc. Tuy nhiên, một phép ẩn dụ tốt hơn có thể là Trung Quốc và Malaysia đang chơi trò bóng bàn dân chủ. Mọi quan hệ giữa hai nước đang mạnh mẽ và Trung Quốc nhận thấy rõ rằng những gì ông Mahathir là nhằm đến các chính sách trong nước trước tiên. Mặc dù vậy, cũng có những thông điệp ẩn ý gửi đến Trung Quốc. Mahathir chia sẻ một trích Trung Quốc mà thông điệp gửi cho Najib vì đã tham gia các dự án này một cách thiểu công trình. Số tiền kém, khả năng chi trả và thiêu lợi ích cho Malaysia là những lý do chính thức mà Mahathir đưa ra để hủy bỏ các dự án.

Những cuộc đàm phán với Trung Quốc đang sau hậu trường chỉ mang tính bí mật và không chính thức. Jack Ma, người sáng lập tập đoàn bán hàng online Alibaba của Trung Quốc, và cũng là một thành viên của Đảng Cộng sản Trung Quốc, đã nhanh chóng đến thăm Mahathir tại Putra Jaya ngay sau cuộc bầu cử. Chỉ sau đó hai tuần, thân tín của ông Mahathir, Daim Zainuddin cũng đã có một chuyến thăm không chính thức đến Trung Quốc để gặp Thủ tướng Lý Khắc Cường.

Cũng không thể không nhắc đến chuyến thăm của Mahathir đến Nhật Bản trước khi đến Trung Quốc. Trong chuyến thăm đầu tiên đến Trung Quốc của ông Mahathir sau khi trở thành thủ tướng, Trung Quốc đã chấp nhận hủy bỏ các dự án này. Ngay cả khi các dự án đã bị hủy, chuyến thăm vẫn mang tính bí mật và sâu sắc khi Mahathir nhận được sự tôn trọng rất lớn.

Khi mọi quan hệ được điều chỉnh, Mahathir đã quay trở lại Trung Quốc hai tháng 4 vừa qua. Một số dự án đã được tái đàm phán. Mahathir công khai bày tỏ sự ủng hộ với dự án cho chi nhánh phát triển Sáng kiến Vành đai và Con đường (BRI). Chuyến thăm của ông đến các trụ sở của Huawei, tuyên bố Malaysia sẽ tiếp tục hợp tác với công ty này trong việc phát triển hệ thống 5G là một lợi phần đối quan trọng nhằm vào những chính sách của Mỹ với công ty này. Malaysia còn ký một thỏa thuận xuất khẩu dầu cò lòn sẽ bù đắp sự thiêu hụt dầu cò xuất khẩu sang EU. Những sự kiện này thể hiện mối quan hệ hai chiều mạnh mẽ.

Tuy nhiên, chuyên thảm của Mahathir tại Nhật Bản cũng thể hiện sự bất mãn của ông đối với sự ủng hộ rõ ràng của Trung Quốc dành cho Najib, đồng thời gợi ý đi thông điệp cho Trung Quốc rằng Malaysia cũng có những người bạn hùng mạnh khác trong khu vực.

Sự điều chỉnh quan hệ Malaysia-Trung Quốc tạo ra hàng loạt nhận thức. Mọi quan hệ giữa hai nhà nước có tầm quan trọng rất lớn bởi đa phần các đối tác thương mại người Malaysia của Trung Quốc đều có liên quan đến một hoặc cả hai nhà nước.

Mọi quan hệ Trung Quốc-Malaysia còn phụ thuộc vào nhiều vấn đề cụ thể. Chẳng hạn như việc đồng ý của Mahathir với Biden ông đã tồn tại lâu. Ông phản đối các quan điểm phương Tây của các bên nằm ngoài khu vực, và giúp ông tiết kiệm được những khoản tiền lớn đổ vào những thứ mà ông tin là “chi tiêu quốc phòng không cần thiết”.

BRI là tài sản lớn nhất của Trung Quốc nhằm thách thức sự ảnh hưởng khu vực của Mỹ, đặc biệt trong bối cảnh chính sách châu Á của Mỹ đang tỏ ra lúng túng, nhất là khi Mỹ rút khỏi hiệp định TPP tác dụng xuyên Thái Bình Dương (TPP).

Sự điều chỉnh quan hệ Trung Quốc-Malaysia diễn ra vào thời điểm có nhiều tranh cãi về sự gia tăng ảnh hưởng của Trung Quốc trên thế giới, theo một hình mẫu không giống với cách mà Mỹ gia tăng ảnh hưởng trên thế giới sau Chiến tranh Thế giới thứ hai thông qua trợ cấp, trao đổi văn hóa, tuyên truyền, thương mại, đầu tư, hiện diện quân sự, do thám, và các chiến dịch quân sự kín đáo. Những vấn đề này hiện càng phức tạp hơn khi nhiều người nhập cư Trung Quốc đang hòa nhập vào các xã hội trên khắp thế giới. Hậu quả những người này vẫn mang trong mình tình cảm mãnh liệt với Trung Quốc. Sự trung thành của họ với những mối liên hệ văn hóa kép còn phức tạp hơn so với sự toàn vẹn của an ninh quốc gia. Các vấn đề này cần được xem xét cẩn trọng khi quá muộn. Những mối đe dọa tiềm tàng đối với an ninh quốc gia có thể xuất phát từ bất kỳ làn sóng di cư nào.

Chính các nước đã gọi mọi người nhập cư, chính họ đã gọi mọi Trung Quốc đầu tư. Mahathir đã chỉ ra rằng trách nhiệm của các nước này là phải cẩn trọng trong các quyết định đưa ra liên quan đến đầu tư nước ngoài. Nếu chính phủ của một nước nhận hội tụ hoặc thậm chí tiếp xúc với các nhà hoạch định chính sách thì đất nước đó sẽ rơi vào bẫy. Có vô số minh chứng về cách ứng xử luẩn độn đi kèm này.

Mahathir đã dạy cho Trung Quốc một bài học về việc nhúng tay vào chính trị nội bộ nước khác, đặc biệt trong giai đoạn bầu cử liên bang. Trông hợp quan hệ Trung Quốc-Malaysia cũng cho thấy hành xử với Trung Quốc không nên mang tính giao dịch đơn thuần. Tóm quan trọng của chính sách ngoại giao, và một chút không khoan nhượng, là điều không thể xem nhẹ. Và M có thể không chỉ là một đối thủ lớn của Trung Quốc trong khu vực mà còn là một bóng ma của Trung Quốc./

Murray Hunter hoạt động ở châu Á-Thái Bình Dương trong hơn 30 năm ở nhiều công việc khác nhau như nhà doanh nghiệp, nhà tư vấn, nhà học thuật và nhà nghiên cứu. Bài viết được đăng trên [Eurasia Riview](#) .

Nguyễn Phương Hoài (gt)